Ern. ADAMOV ■ Geo BOGZA ■ Victor BRAUNER ■ Ion CALUGARU ■ Al. DIMITRIU-PAUŞEŞTI ■ Gheorghe DINU ■ B. FUNDOIANU ■ Virgil GHEORGHIU ■ Saşa PANA ■ Stephan ROLL ■ Tristan TZARA ■ Ilarie VORONCA

UNU

Anul II No. 19 Noembrie 1929 Lei 5

A doua lumină

INTRE MINE ŞI MINE

lui Saşa Pană

Devierea gîndului prin cuvînt, alunecarea într'o cale lactee de imagini, iată ceeace constitue însăşi unealta de azur a meşteşugului de a scrie. Căci, judecînd drept, e cu adevărat lamentabil mormanul de hîrţoage sterpe şi fudule pe care le-au născut eforturile cugetării în precizie, sau inutila strădanie a unei gîndiri cu metodă. Neantul pe care toate aceste cărări cotite au dus, e întrerupt doar, la intervale de spaţiu şi timp de beteala stelei căzătoare a unui poem, de firicelul de izmă şi zbor al unui cîntec.

E aici folosul tras din însăşi neputinţa de a trece printr'o măsură ceeace nu se poate măsurà. E coaja de copac ruptă depe rana încă umedă şi verde a primăverei. Tulburarea şi patimile dîndu-se peste cap pe plaja inimii, cum ar puteà fii transcrise, în cadrul unor socoteli mărunte, cu aceiaş cerneală închisă oricărei oglinzi? Hotărît lucru, între ceeace se petrece în noi şi ecoul fragmentar al cuvintelor, e o diferenţă de voltaj, e o insuficienţă aortică.

Dela invizibila glisadă a săniuţei de argint a gîndului, din zăpada minţii, pe apa tremurată a braţului prin pasărea înfiorată a peniţei pînă în ţesutul de celuloză al paginei, atîtea prefaceri, atîtea alterări au survenit. Dacă rostul cuvîntului nu ar fi decît de a reproduce, atunci, dela început, reproducerea e mincinoasă. Şi de această minciună s'a folosit — fără voie — seriozitatea unora dintre înaintaşii şi contimporanii noştri. O pădure de mituri s'a ridicat deasă din pieptenele aruncat de gravitatea şi ignoranţa lor. Genunchii legaţi de butucii unor formule categorice nu s'au mai putut căţăra pe muntele libertăţii revelatoare. Ochiul s'a obicinuit să nu privească dincolo de umărul vecinului profesoral. Şi lumea, fireşte, cu toate înţelesurile ei, lua forma umărului acestuia. Erorile s'au acumulat fără întrerupere. Fiecare cucerire (atât de relativă în esenţă) în cugetarea botezată logică, era de îndată împrejmuită în sîrma ghimpată a celor mai definitive fantome. Sonoritatea denumirilor acoperià golul perpetuu al conţinutului. Lenevirea progresivă a autocriticei slujia acestei iluzii în continuitate. Sistemul devenise mai ales comod şi facil. Erà darea la o parte cu o mînă în treacăt, a oricărui accident, a oricărui neprevăzut amintitor al faptului că totul, dela început n'a fost de cît o ipoteză, adică o convenţie. Voi întîrzia mai încolo asupra conturului convenţiei. Dece te sperii, blajinule arhivar al omenirii? Iată închid un ochi şi o jumătate a lumii pierde din intesitate. Il închid şi pe celălalt şi lumea ar putea pieri cu desăvîrşire, Iţi spun „ar putea pieri“ de oarece, sub ochii închişi stărui încă (nu te bucurà; o bucată de vreme numai) în locul imaginilor din jur, aceleaşi imagini pe care noi cu ţintele obicinuinţei şi ale reprezentării, le am perpetuat în sertarele pupilelor. Dar în curînd peste toate rădăcinile zmulse, apele visului vor veni în puhoaie albe, şi înfăţişările cu legi şi formule vor fi duse în prăpastie ca turmele păstorului surprinse de furtună. E o adormire e o ieşire din realitate (care realitate? totul e o invenţie a mea sau a altuia) îmi spui D-ta şi îmi întinzi spre verificare, cu pleoapele lăsate, pipăitul desluşind aceleaşi contururi în adevăr. Dar însăş pipăitul D-tale necredinciosule (să te îndoieşti de îndoială nu e o necredinţă?) a suferit o învăţătură şi o instrucţie a primit un brevet de disciplină militară i-au fost impuse certe limite, un anume fel de a pipăi. Treci pentru o clipă de partea cealaltă a lucrului fii tu lucrul pe care îl vei pipăi pe dinăuntru, gîndeşte-te că în mîna unui destin implacabil tu eşti însăşi furnica pe care acum cu un surîs o contempli escaladîndu-ţi turnul uriaş al degetului cel mic; aminteşte-ţi că eşti o fărîmă din TOT cînd însuşi TOTUL nu e decît o fărîmă şi vei vedeà atunci cît de sarbede, de pompoase şi nule sunt toate arhitecturile filosofice cît de penibilă şi luătoare în rîs, e gîndirea exactă şi preţioasă, ce scrum zgomotos din deprindere, se învîrtejeşte din atîtea zăloage învăţate pe dinafară. Şi la răspîntii mari numai, ca focurile dătătoare de semnale pe insulele naufragiaţilor, inspiraţia cîtorva religii, cîtorva poeme. Să revin deci. Iubesc în meşteşugul scrisului, tocmai slăbiciunea lui neputinţa de a redà cu precizie (precizia e totdeauna îngîmfată, şi corsetul fie el al matematicei fie al prostituatei, îmi repugnă) ceeace gîndul a iscodit, ceeace într'o scăpărare impalpabilă, nebuloasa din mine sau din spaţii a lăsat să se întrevadă. Ceeace vreau ori simt, alunecă peste oglinda netedă, obscură a cuvîntului, se impiedică de întăriturile lui, precum securea ia un drum altul, poticnită în nodurile uniei scînduri. E ca acele desene în „linoleum“ şi bucuria pictorulu de a-şi lăsa linia condusă de alunecările cuţitului pe crestături neprevăzute într'un zigzag al materialului ales. De bună seamă, cuvîntul dela primele scîntece ale foamei sau bălbîielile de deliciu ale iubirii, a descălicat depe înţelesul imediat şi util, peutru a ajunge la o existenţă şi o respiraţie proprie care merită o atenţie în sine şi în scrînciobul căruia se cuvine să ne lăsăm legănaţi fără consideraţiuni de ordin practic, ca într'o zi de sărbătoare.

Şi în această preţuire a înlănţuirilor dintre vorbe ca şerpii în ierburile pletoase depe ţărmuri să recunoaştem tocmai acea parte revelatoare a hazardului, acele armonii deşteptate de întîmplare ca efluviile de miresme şi ecouri aduse de corăbiile vîntului.

Poemul se bucură de izbirea în argint a neprevăzutului.. Din dantelele oceanelor din noi, el alege sideful tulburat al cochiliilor scumpe, înlătură podoabele somptuoase ale gîndirii sonore şi asemeni fetei moşului care ştiuse în basm să aleagă tocmai lădiţa umilă neträdătoare a pietrelor preţioase dinnăuntru, tot astfel poemul alunecînd peste lăzile cu scorpioni şi balauri, se opreşte — fi bine-cuvîntată întîmplare! — dinaintea candelei de miracol, în uleiul de sămnîţă fecundă al cuvîntului, pentru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

scăpărarea neaşteptatului, pentru intrarea în cetate a burdufelor de miere şi de harfe.

Fireşte, nu va trebui să uit nici partea de cursă, de continuă trapă, pe care o întinde sub piciorul avîntat al poemului, cuvîntul.

E un cer de sensibilitate şi de adevărată libertate a gîndirii atîta vreme cît ochiul alunecă pe deasupra lucrurilor aşa cum brăţările luminii alunecă peste boabele coapte ale grîului. O întîrziere, o oprire de o clipă în plus şi vasalitatea (inversă aceleia de care mă temeam la început, adică pornind dela gîndire la cuvînt) e deplin înfăptuită. Incepe domnia şi despotismul cuvîntului. Să fie cu neputinţă oare o desbărare definitivă de formulă, o plutire perpetuă deasupra raportur.lor mai mult sau mai puţin admise, o respiraţie neîntreruptă într'o atmosferă alta de cît aceea a principiilor şi regulamentelor incontestabil arbitrare? Ştiu, lumea îmi oferă o serie de elemente *date* pe care nu le pot nici împuţinà, nici mări, ci doară, într'o limită nici aceea infinită, să le alătur, să le combin — matematiceşte? — între ele izbutind uneori o asociere nouă. Fiecăreia dintre acestea îi urmează de bună seamă o subjugare. Dintr'odată cuvîntul care erà o bucăţică de aramă săltată în pa'mă se umflă, devine un burete uriaş o mantie greoaie îmi acoperă privirea, mişcările, trupul Unde să caut scăparea? Mă supără această svîrcolire în insomnia din mine însumi, în eul devenit un fotoliu de paralitic, poate un fotoliu electric. Afirm că mă dezbar de formulă şi această afirmare devine o formulă. Iată: Spun că nu văd şi această exclamare devine o vedere. E o conştiinţă ca un străjer etern, ca o fantomă a victimei chinuind în orice ascunziş ucigaşul. Nici o libertate nici o atitudine să nu fie destul de înaltă ca să nu te prăvăli din podul ei cu unelte cu tot, în pivniţa ritului profesional? Ar trebui deci un ochi de o agerime surprinzătoare, o măsură universală şi egală asemeni căderii, cu aceeaş greutate şi viteză, a corpurilor în vid pentru menţinerea dansului evoluînd pe acest fir de painjen inefabil al sensibilităţei. Altfel toate salturile, toate drumurile vor duce la „atitudine", adică la formulă. O momîie înlocuită cu alta. In locul Academiei (aţi nemarcat dispreţul facil — ce trambulină totuş — pentru Academie [1]) se va institui regnul fantomei al spiritismului sau al oricui. Va fi iarăşi un cult, o altă foaie matricolă, va fi iar un catalog. Aici stă, cnm am spus, cursa cuvîntului, vulpeşte ascunsă în iarba oricărui entuziasm. Poate pent u o menţinere într'un echilibru de azur pur ar trebuì să nu scrì. Contemplarea şi cunoaşterea slăbiciunilor, înfierarea ridicolului şi a gravităţii în atitudine, duce spre aceeaş slăbiciune, spre acelas ridicol. Nu cunosc — în afară de 4—5 nume — în nici o parte a lumii un scriitor care pină la sfîrşit să nu fi sucombat sub greutatea propriei sale armuri. Şi acei 4—5 sunt poeţi. Lor le datoresc dragostea mea pentru poem pentru trancendentul poemului. In poem toate legile, toate hotărîrile anterioare dintre oameni sunt lăsate de-o parte. Dintre puţinii cari n'au căzut în cursă dar depăşindu-i pe toti, aducînd o transfigurare, o înfiorare pe care niciunul din înaintaşii lui de pretutindeni n'au simţit-o, n'au făcut-o simţită, e Urmuz. Va trebui să povestesc cîndva cum faţa lui ca o lună ovală a stat lipită albă de geamul insomniei mele. Să arăt cum Urmuz a trecut orin miezul lucrurilor şi al înţelesurilor ca o rază Roengen neoprită, pierzîndu-se în nesfîrşit. Lumea nu era privită cu un ochean invers, cum un început de unanimă acceptare caută să o afirme confortabil, ci toate castelele din cărţi de joc, clădite pe un fluviu de ghiaţă, în devenire. Prin atmosfera translucidă a icebergurilor vocea însăşi e sîngeroasă şi materială ca o pulpă de urs alb pregătită pentru foamea exploratorului. Chinul şi tulburarea lui Urmuz au trecut demult dincolo de hotarele pitice ala scrisului, au inundat într'o semnificaţie pînă la buzele unui cer netrăit [2]). Dar menţinerea lui pe o planse subţire, peste oceanul de formulă şi prostie s'a făcut cu preţul unui sacrificiu imens. Nu voi contenì să mă întreb dece trăiesc în această obsesie a unui zid circular. Dece e o aşezare, o mergere pe pămînt în ori ce gest, o înlănţuire de principii, o convenţie. De cele mai multe ori am impresia că oamenii îşi fac cu ochiul într'o punere la cale mutuală, într'o reciprocă cunoaştere a găunoşeniei a vidului oricărui principiu respectat. Cei mai mulţi ridică din umeri, îşi spun că la ce bun un protest, o primenire a înţelesului. o răscol re a formulelor. E o farsă continuă, o comedie în costume carnavaleşti, fiecare acceptînd ca autentic şi îndreptăţit aerul de grandoare al vecinul. Mă întreb cum îşi opresc hohotele de rîs cînd se întorc cu spatele, cînd se salută mareşali gravi în oglinzi. Mulţi fireşte nu ştiu. Convenţia a fost făcută şi acceptată automat fără verificări fără stare de conştiinţâ. Dealtminteri explicaţiile abundă. La început o serie de convenţii îndispensabile pentru o tălmăcire între componenţii societăţii primitive. Fiecărui gest ori semn trebuia să-i răspundă o reprezentare. Pentru perpetuarea acestui bună ziua comun erà fireşte nevoie de un alfabet şi o disciplină unanimă. Doamna Convenţia însă şi-a înroşit buzele, a reţinnt un apartament luxos în cel mai mare hotel al capitalei, a dat recepţii. In curînd dela un colţ la altul al oraşului, al ţării, al continentului, cuvintele ei de spirit erau repetate, toată lumea adoptà felul ei de a servi ceaiul, de a pune semnele de punctuaţie. Nimeni n'ar mai îndrăzni să-şi înoade şervetul, să întoneze marşul nupţial, altfel decît Doamna Convenţia. Sunt apropieri şi asocieri îngăduite numai atîta vreme cît sunt pe placul Domniei-Sale. Noţiunile nu pot fi înfrăţite de cît dupe ce prin uz şi firească cohabitare s'au contaminat unele dela altele s'au alterat au căpătat o fizionomie uniformă. Imperechierile dintre familii deosebite, mezalianţele de termeni abstracţi şi concreţi nu sunt, n'ar puteà fi per ise.

De bună seamă limitarea mijloacelor de expresie, de gîndire vine şi dintr'o nevoie de trîndăvie, de confort. Dacă totuş, convenţia e excelentă în afaceri, în raporturile de bună cuviinţă, prezenţa ei e funestă în artă. Arta (şi scrisul mă interesează numai întrucît e suprapus acesteia) pretinde un material luat din neobicinuit, care să supere timpanul convenţiei, să-i calce în picioare rochiile de mătase certificatele de studii. Toate raporturile şi gusturile admise date deavalma peste cap, în locul lor instituite altele (aşi voi o perpetuă mişcare neîntronarea nici nnei alte formule, dar nu e cu putinţă) la început contrarii conveţiei, mai tîrziu, însăş hrana ei. Orice determinare orice acord unanim se împotriveşte însă artei şi vreau să spun creaţiei. Inţelegerea dintre oameni (dintre câţi?) a dus şi la anume legi ale frumosului la limitarea lui la anume forme şi tipare, la anume alăturări Cum n'au înţeles oamenii [3]) că frumosul (ce e aceea e frumos? poate fii frumos?) izbucneşte tocmai din neprevăzutul, noutatea asocierilor de idei sau de obiecte [4]. Ar trebui fireşte luată în considerare şi partea cu care memoria (vreau acest paradox memoria şi noutatea) contribuie la desfăşurarea frumosului. Amintirea. Pîlpîie o lumină şi în unghere se desluşesc pînze de păianjen, maldăre de frunze veştede păpuşi şi ore din păduri roşcovane ca nişte cărţi în biblioteci de stejar masive, cu porţi dîndu-se în lături, cu plimbarea pe pietrişul galben al unei alei cu o fereastră de compartiment căzută ca o mănuşă intr'o ceaţă bruscă. Amintirea, fireşte, amintirea, Dar mai e şi un dor nedefinit al unui gînd care vine de departe, o certitudine că în clipa asta undeva s'a întîmplat ceva. Trăim într'o monotonie şi o oboseală exasperată. Şpriţul dela ora patru nu poate fi o soluţie după cum nici absorbirea progresivă a minţii în vraful de dosare în mersul, spre o lespede de mormînt categoric cu fructele muncii şi al proceselor bine cîştigate în mîini. Dar v'aţi gîndit? *Insăş moartea e invenţia unor oameni vii.* Nu, nici acolo nu voi căuta refugiul. Imi întorc faţa într'un soare vînăt primesc într'un elan toate amărăciunile toate vitregiile vieţii pentru miligramul de radiu al poemului pentru tot virtualul pentru toată izbînda din nisip şi din fum, a scrisului. Preţuiesc această posibilitate de a poposì o clipă pe o frînghie invizibilă de a-mi contopì inima şi sîngele cu triunghiul cocorilor înscris pe hîrtia de calc a depărtării de a mă legănà în vînt cu spicele de grîu de a scoate o ploscă de răcoare din fîntîna minţii. Deaceea scrisul pentru mine e închinat unei viziuni e purtătorul unei misive secrete. Cred într'o minune a scrisului. Cred într'o responsabilitate a cuvîntului într'o posibilitate de deslănţuire a unei minuni din alăturarea în silex a amnarului din poeme. Ştiu şi iubesc singurătatea pe care zalele de argint ale versului le reprezintă. Unde e mama care să fi ales între punga de bani şi poemul fructului propriului e pîntec, poemul? Vă văd, vă văd schimonosite figuri, cămătari infami, profitori scîrnavi, aplecaţi peste umerii mei, scrîşnind din dinţi voind să-mi zmulgeţi poemul tremurînd ca o presimţire suavă între mîinile mele. Cunosc abecedarul vostru, ştiu toate infrîngerile pe care dinainte mi le făgăduiţi dar răzbunarea voastră

BCU Cluj / Central University Library Cluj

trece peste mine îmi atinge doar fruntea ca o pasăre neagră ca o ploaie funerară. O albină vine din fagurii norilor îmi aduce o miere neaşteptată îmi deschide ochii spre un stup cu mătăsării de visuri, cu efluvii de cîntece. Mă încred în misiunea proorocitoare a cuvîntului în religia abstractă şi înaltă a scrisului. Nu mă tem de rictusul buzat al dementului pudic îmi îmbrac pe mîini mănuşile de fier ale tuturor vorbelor fie ele oricît de oropsite. Dar scrisul ca un trapez ameţitor mă leagănă mă avîntă pînă la balustrada de azur a reculegerilor în aer pînă în cavalcada de cristal a gheţarilor. Scrisul rămîne anafura, scrisul persistă îngenunchierea mea. Il imaginez fără tipare, fără utilităţi fără aplauze. Niciunul din onorurile oficiale nu i se cuvin lui.

Pe căile văzduhului fulgerul şi tunetele se încalecă se alungă asemeni taurilor. Să deschid fereastra acestui anotimp să-mi caut izolarea şi liniştea între epavele aruncate la ţărm de valurile înalte şi hohotitoare.

ilarie voronca

---

1. Cu toată pocăinţa D-tale D-le Adrian Maniu, nu pot crede că tulburarea, revelaţia din primele D-tale poeme, s'au redus la o nécunoştinţă a technicei, la o simplă neexperienţă literară. Ii o joacă. Voi stărui să cred, în ciuda „normalizării", D-tale că „Salomeia", „Figurile de ceară" „Din paharul cu otravă", şi cele cîteva poeme din „Cronica", (omise cu abilitate de editorul volumului „Lîngă pămînt") sunt mărturia unor scăpărări în sensibilitate, unor străfulgerări în invizibil, pe care nici unul din actualele D-tale compromisuri nu le-ar putea deprecia. A fost o vreme totuş cînd te-am crezut inexpropriabil pentru vreo cauză de utilitate publică. Agerimea gustului şi ochiului D-tale nu lăsau cu nimic să se întrevadă un sfîrşit atît de lamentabil în admiraţia pictorului sonor şi vid, Stoenescu sau contemplarea cutărui fabricant de flori artificiale.

2. Urmuz n'a fost un „scriitor" după cum de altfel nu a fost nimic din tot ce-ar putea fi scris într'o serie numerică. Va trebui să folosesc cîndva amintirile povestite cu o emoţie pînă la lacrimi despre Urmuz de sculptorul Mac Constantinescu. Dar cum să scriu fără să-l umilesc pe Urmuz, fără să deştept cu o mişcare a braţului un ţipăt îngrozitor în tăcerea de cristal a acestei odăi, fără să spulber cu mîna pasărea închipuită de furnigei în această toamnă?

3. Oamenii! Prostia şi ingîmfarea lor n'au margini. Au inventat pînă şi legi pentru propria lor înfăţişare şi desfăşurare. Iată ce citesc în cartea olandezului Alexandru Olivier Oexmelin (1688) „Istoria Aventurilor din America", autorul el însuşi a fost unul dintre aventurieri.

„De aici se poate avea o ideie despre greutăţile pe care aveam să le învingem pentru a-i converti la credinţă (e vorba de sălbateci) deoarece **trebuia să-i invăţăm să fie oameni înainte de a-i invăţa să fie** creştini, şi fără îndoială amindouă erau la fel de dificile." Dela sfîrşitul secolului al XVII-lea, cînd a trăit Oexmelin, pînă azi această concepţie de a-l învăţa pe om să fie om a luat toate proporţiile cuvenite. Gîndul meu se opreşte la artă. Dar şi în artă cîte prostii asemănătoare acesteia nu s'au comis.

4. S'a gîndit cineva cît e de ridicolă pretenţia oamenilor de a distinge frumosul sau urîtul, în fenomenele înconjurătoare. Noi ne găsim dinaintea unor manifestări străine de noi dar din care noi înşine facem parte şi asupra conţinutului cărora nu putem avea nici un control. E cert aşa dar ca frumosul şi criteriul frumosului, nu sunt decît o convenţie cu totul independentă de aspectul sau obiectul cercetat. Intervine, e drept, şi un plus sau un minus, de **plăcere;** un spasm organic. Convenţia atunci fuge în culise—mă gîndesc la reprezentarea sexuală a frumosului—dar şi aici convenţia şi obicinuinţa contribuie adesea. In orice caz legile — relative — ale frumosului trebuiesc căutate nu în obiect ci în însăş senzaţia noastră de plăcere sau neplăcere, în starea de simpatie sau antipatie organică. Sunt de altfel expresii şi consideraţii „estetice" cu totul nejustificate. Ce sens poate avea exclamaţia: „frumoasă floare", ca şi cum o floare ar putea fi sau nu frumoasă.

Nu, floarea nu poate fi nici frumoasă nici urîtă şi tot aşa orice alt fenomen dinăuntru ori din afară. Floarea e un fruct virtual e un cărbune al spiritului sau orice.

Cînd se va înscrie în cod un articol pentru suprimarea adjectivelor?

TRISTEŢE CASNICA

In sămînţă de crini
te-am îmmormîntat senin
ne-am iubit în clopotniţe vechi
anii se distramă
ca dantele vechi.

te caut pretutindeni doamne
dar tu ştii că-i prea puţin
te-am îmmormîntat în Noembrie
cînd se duceau şcolăriţele la prînz
n'au ştiut că erai tu în căruţă
că ar fi plîns.

cum se rostogolesc stăvilarele învinse
a doborît durere în părinţi
de hîrtie, carnea ta bătrînă
cum să fie? — galbenă şi tristă
şi te-am iubit în vioara bunei cuviinţi,

toamna şi-a lăţit în ţară rana
s'a descheiat încet la sîni
şi-o să-şi descheie mai departe haina
ca vioara bărcii ruptă din stăpîni
o să-şi descheie 'n trup de sînge carnea
care mă chiamă

ne-am plimbat de-atîtea ori pe dig
prin vîntul care aduce corăbii văruite
şi înfige în cenuşă de plămîni cîrlig
dar digul e cărarea melcului
din inima Domnului.

gîndurile mele se duc—ca oile la păscut—în nesfîrşit
plîng în fluier pe cîmpie triste părţi de biografie
mă înec în desnădejde de fenomene sismice
şi pe străzi aleargă vîntul ca un cîine fugărit.

astrologii au întîlniri tăinuite
într'una din cămărele împărăteşti ca fagurele de miere
unde fac viitorului întîmplări pregătite
să tălmăcească dragostea în durere.

calul mănîncă şarpele nopţii
grădina şi-a pus decoraţii de împărat
înstelată rochie de mireasă — lasă
să-ţi omor în infinituri, noaptea, carnea credincioasă

nebuna satului cloceşte mîşcărici pentru palat

tristan tzara

PRIVELIŞTI

d-nei **Colomba Voronca**

Suişu-i greu la casă pe aţe de poteci;
de sînge drumu-i galben unde-au scuipat dovleci
şi-i creştere de sfeclă, de mărării, de ceapă;
iată după ureche izvoarele de apă.
şi dimineaţa ca o zăpadă între noi;
calci funte de mireazmă pe cîte-un muşuroi
şi au ţipat cocoşii pe bolovani de soare.
E toamnă ca 'ntr'o pară cu zeamă de răcoare.
Vacile sviţeriene cu şorţul alb, mugesc;
Ziua de azi intră'n conacul boeresc
şi vinele pe mîna legumelor sînt clare.
Boii sub pălărie de paie merg să are
pe jos şi-şi freacă somnul nesprăvit de stîlpi;
au în narine-un miros de lapte şi de rîpi
şi se pornesc în silă să spargă arătura
pe după gard de unde a început natura.

b. fundoianu

unu
revistă de literatură
apare lunar ■ redactor: Saşa Pană
Bucureşti (2) g-ral angelescu, 163

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCHIUL NEGRU AL NIMANUI

Când ziua și noaptea își dispută arborii prin trestiile zebrelor lumina se mai
[străvede

Când călăreții izbucnesc din oglinzi și învie păianjenii lividă în răni
Rugăciune vegetală mută'n rădăcini, violetă e candela arborelui iluminat
[de omizi

Cînd norii se piaptănă în ploile absente, în viermii buclați pe grinzi,
Vulturul de pe frunte zăvorit în sîngele salvat dar putred de bîrne
Se întoarce învins în cupele cu toastul refuzat prin armele vechi
Scutură peste clocotul pietrelor polenul veșted de clopote
Cînd fruntea scormonește în nisip cetățile arse în pergamente
Reptila din femei se tîrîie prin nopți și'n curcubeu se svîrcolește.

Ceasul inaugurează profilul independenții cînd es cîlți din păpușe
O treaptă se năruie în sare, un briceag între fructe se jerpelește
Și biciul tras din erezia bolovanilor alungă apostolii desculți în cupru
Roțile cînd trec în oglinzile concave această locomotivă prin insomnii
Pînă unde va urca întunericul seara în pleoapele de fosfor
Să înfășoare torțele stinse, buchetele de scrum în memoria cenușii
Să întindă gîtul ca o girafă sub funia stelelor
Cînd se mistuie și se încrucișează în șerpi flăcările neisbucnite.
In lanțul de ape, în apusul din terasa arenelor
Abatorul culoarei ademenește cirezile.
Și sună, și amestecă talanga luminii, și mugurii de lapte printre ugere.

Mireasă slujită între pumnale și cucută
Cu ochii naufragiați în basme cu matrozii albaștrii adormiți pe lună
Steagurile disprețuite de insulele de fum.
Fîlfîie în sticlele goale de rom.
Dă-mi mîinele prin fîntîni să sugrum gîtul din lebăda de ape
Cînd cheia sfărîmă în porți sabia voivodului viu în abecedare
Și trec cărțile cu o fîșie de besnă în gură,
Felinar închis în veșnicie, un pantof prin paharele cu otravă e ultimul
[tău licăr

Pe aleia cu bănci
In paturile verzi bolnavii au murit ciuruiți de culori
Clorofilă stinsă suie în zăpezi pasărea șubredă în miază-zi
Frunză debilă aprinde peștila de mucigai iată săptămîna de patimi
In toamnă. Această noapte a învierii e a răstignirii voastre însă
Țipătul de zăbranic îl rup corbii adăpați în sîngele nostru alb,
Și ascultă vioara răpusă între sicrie.
Și arcușul pus ca un deget pe buza tuturor
Cînd arama se întoarce în somnul emigrat printre privighetori
Și împarte căprioara de năluci prin foamea animalelor
Injunghie peștii tolăniți sub lună
Și cu intestinele lor leagă sandala pescarului, eșit înaintea furtunei
Să stingă în mărgăritare strălucirea balurilor din carnavalul de vînturi

Dar scoboară pivnicerul străveziu printre schelete
Să adulmece pulpele putrezite
Fără cunoașterea atîtor spasme, fără rotunjirea în pofte
Și tîrșește un lanț de rugină prin inima uitată fumegîndă în cavou.

Iată mai albastră ca oricînd între ferestre cometa de lupi
Cînd papagalul ronțîie cușca în somnul lui mărunt de semințe.

stephan roll

Mîncătorul de stele.

O barcă și aceste sunt valurile care se deschid ca niște chei, aceste sunt gurile misterioase la adăpostul ferului, aceste sunt minerale atît de calme între cei doi bicicliști mai palizi ca orizontul, ca orizontul bonav, orizontul care alungă omul sub o formă de panteră, dar fără să deștepte vreodată straja munților, fără ca zăpezile să înlocuiască bolțile porților împrejurul cărora plîng jeluitoarele în rochii de oxigen. Elle se îmbracă în atlasul zmeurei, și pribegesc în prejurul portierelor obrazului căutînd casca ochilor și rusticii șerpi. Șerpi, acest cuvînt cutremură ceafa nopții, mîncătorul de stele tremură în ascuns, cade cu mîinile desfăcute, cu obrajii mușcați în cristal, învîrtindu-și încet rubinul absent al inelului său.

ern. adamov

FILM SONOR

Și azi dimineață, în livreà de mareșal, lacheul sigur și plin de sine îți oferă corespondența pe tavă de argint. Intre lama de fildeș și falange fiecare plic tremură. Dar scrisoarea ce o aștepți de mai mulți ani, scrisoarea neprevăzutului n'a sosit nici azi dimineață. Sufletul tău e fărămițat și te doare în lintea din prundișul pe care treci grăbit și indiferent. Un microtom te-a laminat în fiecare obiect ce atingi. Te cunoaște fiecare gară și-ți face bezele de soră, iar fiecare șef de tren ți-e frate. Semaforul ridică brațul imperativ: mai departe, și tu treci prin subțioara lui cînd un ochiu clipește verde. Omida trenului ți-a substituit ritmului tău intern o anume trepidație. Fiecare linie ferată nu se va sfârși nicăeri fiindcă sînt două. Un colier din pachetele de vată a vagoanelor cisterne îți ciocnește pupila neprevăzută și se ascunde în camera obscură. Ai încercat toate stupefiantele. Somnul te-a părăsit precum o casă pustie. Iți trișezi zilele inutile (de ce zâmbești atunci?) și te simți asemeni foiței galbene ce mototolești cînd deschizi pachetul de tutun. Altoiul, copilul vitreg al pomului, e totuși mai bine desvoltat decît pe mlada de origină: trece o zi – fără să fii complimentat – ce bine *arăți?* Țigara e răsucită cu dexteritatea chelnerului care face piruete costumat cu 20 de tacîmuri, farfurii și pahare. Morfina ți-a dăruit-o lanul cu maci în care oscilează tot atîția echilibriști purtîndu-și capul în vîrful baghetei magice. Repertoriul visului s'a epuizat curînd. Atunci ai golit vestiarul pentru marea pantomină în care–ai fost prin spat de Islanda și actor și spectator. Ca să te asiguri că trăești PE pămînt ai umblat în patru labe și ai mușcat din întîmplare prima pulpă întîlnită. Deatunci porți în incisivi nostalagia unei fete proaspete și vrei fiecare pulpă arac gurii tale. Meteor dizolvă-te și soarbe cu paiul întors grogul din ventricole. Scrie! Ai vrut fiecare frază să ascundă explozia unei păstăi dehiscente. Să lovească sărutînd, să pună piedici creierilor de gelatină, să placă fără să știi dece. Să fie scrisul bricheta unei sonde incediate iremediabil, o serpentină de absurd pentru lectorul exasperat. Dar literile pe urma peniței au crescut salamandre îndoliate. Vocabularul găunos hereditar din dicționare l-ai înfășurat cu fularul magic instilîndu-i un sens altul și mădularele panterei. Ai văzut bîtlani în Rubens și după ce-ai pus nitro-glicerină sub perna lui dumnezeu ai aprins fitilul poemului – altarul din incandescența visului. Ai iubit sau nu? Te întrebi de cîte ori pe zi fără să știi răspunde. Totuși a fost un stupefiant pe care cureta amintirii sîngeră. Ți-ai fi dorit fiecare paragraf din poemul vieții pur ca floarea de lotus, pur ca laptele băut într'un staul, abia filtrat din ugerul cu boboci de catifea roză.

Pagină de notații din carnetul zilnic:

– *Constanța, August 1923.* – In poarta moscheii se împart felii din pînea liniștii și se împrumută papuci din rafie cari ascund pașii ghetelor cotidiane. Tu care-ai schimbat pe Procust în patul atîtor neliniști încerci chinul plăcut din stupefiantul tăcerii. Nu ești singur în această zi a tăierii berbecilor. Agnès cu mîna aburită ține sufletul tău de mînă. O petricică de azur i se rostogolește privirea surprinsă de inedit și fiece șoaptă îmbracă puful piersicilor. Urmează spectacolul exercițiilor gimnastice cu trupurile curcubeie cînd fruntea scandează sărutări – allah iucber – pe covorul sfînt și roșu. Manechine din carnavalul Veneției capetele lore devin lampioane. Descifrezi în sforile din versetele pergamentelor teniile lui Mahomed. Gustă Agnès, o linguriță din nisipul zidului: e tot ce a rămas din mEca noastră – (ascultă ce drum lung eeeee sună. La plecare te-am sigilat în turnul fără volum și fără scară–pentrucă turnul era frescă și tu nu-i găseai rost și din templul cu liniști de dromadere am furat, pentru caleidoscopul din govrajul gîndurilor vitraliile.–

Ai încercat sărutul Steyerului, dar ai ratat și ultimul stupefiant pentru o colecție de cicatrice. Acum îți pipăi pulsațiile creierului în albia osului absent de lîngă tîmpla dreaptă. Apasă indexul. Iți amintești? Privește dinții de platină fixați de Marcu pe rămăsițele celor scuipați. Te plictisește pleoapa cu vîna ce și-a frînt circulația și e mai puhavă; iar steau roșie carte de vizită în mijlocul frunții e cîteodată cometă.

sașa pană

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abecedar de povestiri populare

NAUFRAGIUL PLANETEI

In scobitura din marginea tîrgului, (încercuită de dealuri ce-și ascut muchiile de slăvi, ciufulită de plămădiș) se zice, s'a scufundat cîndva o cetate. Cetate cu biserici și moschei, mănăstiri și conacuri, cetate de belșug și veselie, zidită în piatră, încinsă cu fier, luminată cu lămpi fulgere, răcorită de grădini atîrnate, cetate locuită de făpturi desfrînate și fără credință, cari gîtuiau pe bătrîni la răspîntii și fecioarele în pivniți căptușite cu ciment. Numele cetății s'a uitat, slava prinților ei s'a trezit, numele seminției s'a șters. In locul oamenilor au năvălit pești și raci, în locul vietuitoarelor apelor, a crescut pămînt și piatră. Noaptea, se mai cern prin site dese, în auzul drumeților înspăimîntați, sunete de clopot, murmurele și suspinele vietuitoarelor cu gura astupată de pămînt, tescuite sub pietrele ce au crescut deasupra. Nimeni nu știe dece și cum s'a resfirat albia unui rîu, pe șesul unde rari bătrîni mai țin minte un iaz și pescari îmbulzindu-se ca răchițile pe maluri, la vînat de pește și raci. Trecătorii cuminți ocolesc cercul drăcesc — anotimpuri întregi, zare omenească nu turbură tihna blestemului — și dacă cumva un rătăcit, ispitit de zumzete, cîntece dulci și cadîne goale, se încumetă să calce locul, își lasă leșul învinețit pe toloacă...

La rohatcă, un ins uscățiv și înalt păzește pustiul. De n'ar fi dînsul, strigoii ar năvăli în tîrg și ar măcelări pe tîrgoveți: de n'ar fi dînsul lumea ar rămîne netedă și spînă (strigoilor, se zice, le place să pască păr), copiii s'ar stinge de pojar și lepră, fecioarele s'ar sluți, babelor le-ar crește gura la ceafă. De aceia, el este heruvul fără paloș de flăcări, fără sîneață cu alice măcar, care păzește pacea tîrgului. Stăpînește o capră, un bordei, un suman moldovenesc, o barbă și o blîndețe de înger. Capra doarme în tindă, meditînd omenește, barba trăește și ea, din propriu imbold, și sumanul miroase a mere pădurețe.

La miezul nopții slava din bordei plesnește în sutimi de licurici; deaceea, tîrgoveții spun că îngerii aprind vîlvîtaie în vatră, să poată ceti pustnicul. Cînd se abate prin tîrg, cățeii se gudură, cocoșii cîntă prelungit, vițeii și mînjii se sbenguie. Așa cum e vietuiește parcă n'ar trăi cu trupul. Niciodată n'a fost văzut mîncînd și s'a svonit dealtminteri, că trăește din rouă...

Odinioară, — cum s'a rătăcit prin tîrg — căra apă, spinecă butuci, păzea morții și făcea curățenie prin sinagogi. Ii plăcea, mai ales, să frece candelabrele cu triplă, să dispute cu lumînarile aprinse întru pomenirea morților. Și deodată, n'a mai dat prin tîrg. Un ied s'a rătăcit în tinda lui și, slujnicarul desinteresat a devenit proprietar, pîndarul strigoilor. De atunci nu mai crește. Iada era neagră și o încălecau noaptea, diavolii cari ies din apele Jijiei și se plimbă prin slăvile vinete. Mușcăturile de năpîrcă n'au ucis-o, ogarii n'au sfîșiat-o, țînțarii nu i-au supt pîntecul. Pustnicul a înfiat-o, după ce iada i s'a plîns că e orfană, și n'are cine să vadă de ea. „Ei bine, am să te țiu în tindă, dar să-mi plătești două cești de lapte pe zi!" Iada s'a prins și tîrgul s'a încheiat. Bătrînul o iubea și o ducea la păscut, cum duci un copil la școală. De felul ei blîndă și cuminte, căprița sburda, silabisia un alfabet scris pe ape, vorbia cu pustnicul despre misterele nicăeri scrise..

Dela rohatcă în sus, șoseaua întreruptă de podul asvîrlit peste rîu, pierdută în pădurea de mesteacăni, se răspîndia în sute de poteci, ca să alunece pe povîrniș în marginea cealaltă a pădurii. Iarba creștea ca brusturii, tufe de fragi însîngerau pămîntul, răcoarea sîsîia ca un cîrd de gînsaci. Acolo își ducea pustiul căprița. Scotea un ceaslov din desagă și recita cu glas de pasăre măiastră. Glasul se aromea că pîinea și budinca rumenită, jalea psalmilor răsuna înalt, limpede în curățenia slăvii. Pădurea împietrea. Fiecare copac se prefăcea în spînzurătoare, șuerul de frunză în suspin, mierla și privighetoarea în pumn de scrum aninat de frunzătură. Capra paștea fără svon, ascultînd glasurile pornite din gura stăpînului, neasemănate, ca dulceață și bunătate. Slovele de ceaslov desfăceau taina lumilor, creșteau cercuri de lumină, se lumina sfințenia boltită. Capra se întorcea acasă cu ugerul plin și pustnicul cuprins de veselie...

Odată pustnicul — care era unul din înțelepții necunoscuți, acei înțelepți cari susțin pe spinarea lor temelia lumii — fu covîrșit de deliciile extazului. Cupă de har, cupă tăiată în cleștar, cupă fără chip, atinse buza lui friptă, aburi cerul gurii și-l umplu cu miresme de Eden. Cheia veșnicei taine descue poarta sub care se ascund flăcările reci. Ochii luceau ca luceferii, inima deschisă sîngera fără durere, spații se încercuiau, timpii curgeau lin, prin pîlnii multe, viori suspinau ascuns... O ploaie repede îl trezi. Căprița nu era nicăeri. Porni s'o caute, după urmele tipărite pe rîveneală, ceti în pașii căpriței umbra unei călăuze care o ispitise. Lup? gîndi el. Nu se poate! Lupii nu's blînzi nici cu îngerii și nu's vicleni Jder? Jderii sunt sîngeroși și sfîșie cu sălbăticie. Sîngele îi amețește. Și cugetînd, printre presupuneri, înainta pe sub bolți de verdeață. Ploaia i-a țăndărit extazul, vîntul a întrerupt legănarea cîntului, a pus surzenia urechii între preludiul cereștilor tarafuri și minte. Dar iată, o cărăruie cățărată pe o spinare de piatră. Capra e sus și-l cheamă. Se lasă pe coastă, printre puiandri de carpeni și stejari, chemîndu-l, după dînsa cu copita, par'c'ar întinde o mînușiță de copil. Țîțîni scîrțîie asudat și o poartă zăbrelită se deschide. Căprița se strecoară cuminte ca în tindă. Pustnicul o urmează. O pajiște luminată se întinde ca o apă. Răcoare îmbibată de delicii unduie prin livede și nu se aude pas, nici ecou. Pretutindeni flori, ciute și cerbi, animale ca jucării, oameni mici, cu mustăți, cari pasc iarba ca mieii. La o mare depărtate de umblet se deschide a doua poartă. Un moș coliliu păzește intrarea, și paznicul strigoilor își recunoaște bunicul care a fost cîndva paznic la țintirimul vechi. Ingerul rohatcei pustii ar avea să se repeadă să-și îmbrățișeze bunul, dar piciorul s'a tăiat din genunchi, glasul s'a prins în gîtlej, ca în colți de șarpe.

— Nu te speria! Tu mîntui un tîrg și careți un suflet ticăloșit în neîntrerupte întrupări. Ai fost drac și porc; ai fost pește și pocal în mîna lui Solomon... (Glasul bunicului curgea ca uleiul, cădelnița miresme).

— Nu s'ar putea, cumva, să nu mă mai întorc?... Carnea s'a păstrămit pe mine de atîta post și vorbele au secat de rugă. Vezi și tu, poate s'ar putea să rămîn pe aici.

— Așteaptă o clipă! Mă duc să întreb dacă ți-ai îndeplinit osîndă. Și dacă s'a îndeplinit, rămîi... Aici e raiul de jos, de unde spiritul pornește marele urcuș pînă la Tron.

Prin a treia poartă, pe unde intră moșneagul, se străvede un ținut ce scînteie, oameni ca umbre de aburi, plimbîndu-se. Se aud aceleași clopote cari cuvîntă noaptea sub apele rîului; pustnicul e nimicit de frumusețe visată. Capra paște iarba care miroase a piersici și cantalup, a rodii și smochine. De nerăbdare mestecă și dînsul cîteva frunze de calapăr și așteaptă cuvîntul trimis prin bunic. Intr'un ungher zărește o pereche de ochelari pe cari îi poartă pămîntul: pocrișe acoperă două gropițe uriașe. Impins de o ciudățenie necunoscută lui pînă atunci, desface un pocriș; ploi întind sîrme, cataractele cerului se rup. Desface al doilea. Crivăț, uragane și vînturi reci scapă din ascunzătoarea lor de pîslă și purced să colinde pămîntul. Ochii smeritului pustnic se deschid, vede lumea întreagă, strîmbîndu-se de rîs, cetățile cutremurîndu-se din temelii, vapoare dănțuind pe spinarea stafiilor mării, oameni gonind îngroziți, rîuri secînd, mări svîrcolindu-se cu muerile spurcate. Ispita lui a clintit statornicia lumii și lumea s'a strîmbat mai vîrtos decît era... Atunci, plînse amar păcătoșia sa fără seamăn și blestemă duhul Evei, ascuns într'însul Bunicul îi zise:

— Extazul de astăzi nu ți-a ars încă toate ispitele din sînge. Intoarce-te pe pămînt, și-ți îndeplinește osînda! Și cînd nu vei mai sluji nimănui și nu te-i lăsa slujit, întoarce-te... Atunci duhul muerii va fi mort în tine și cu el spurcata ciudățenie.

E drept că paznicul rohatcei s'a întors. Dar n'a povestit nimănui minunata întîmplare. A nimicit o planetă, care, pesemne că n'a fost a noastră, căci altfel nici noi n'am mai fi. Se știe numai că după puțină vreme, bordei, om și capră s'au topit ca nălucile...

Cine știe mai departe, n'are decît să continue...

1922

ion călugăru

Poem

Dioncolo de vers şi peste acţiuni
vom fi
ochii ne vor reflecta minuni
în zi

Gînduri trecute prin umbră de piatră
te strig
morţii aprinşi şi sîngele vatră
tot frig

Paşii în voce nisip sugrumaţi
văzuţi
vîntul pe targă departe purtaţi
ştiuţi

Rare vîsliri de păsări marine
trecînd
digul în mergeri pe umăr cu tine
plîngînd

Freamăt în aer cu unde stîrnite
de flaut
prin urlet de vamă cu uşi zăvorite
te caut

Eşti una sau două sau trei
sau toate
te caut în viaţă tu poate mă vrei
în moarte

geo bogza

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Laterna magică

Lui Raul Iulian

Oisive jeunesse
A tout asservie,
Par delicatesse
J'ai perdu ma vie.
A. Rimbaud.

O mînă albă cu inele de răcoare dăruie din belşug argintul izvorului. Sub umbrele ciupercile se apără de insolaţie. Licuricii fragilor aprind felinarele lor mate. Pe diapozitiv peisagiile sunt răsturnate; imagini asemănătoare pe ecran şi totuşi atît de depărtate de cele elaborate în stupul meu intern.

Copilul se joacă în cuburi. Dar fără imaginea lămuritoare va încurca totul şi se va trezi ca între nişte cuvinte sibiline.

Sufletul leneş ca de catifea al domniţei adormite. Timpul trecea străveziu pe lespezile de marmură. O voce ca o iederă urca în tine: totul este aevea, precis, conturat chiar, dacă vrei, Nu e voce asemănătoare care te însoţeşte, întărindu-te, în realitate?

Clar de lună. Plete de îngeri spînzură în arbori. Ferestrele trumură blînd ca nişte candele. Drepţii odihnesc otova, ca în icoane. — Cine se gîndeşte la frămîntările voastre nesfîrşite, jigănii ale nopţii?

Am urmărit odată un drum drept în mine, mărginit de chiparoşi, atîtea făclii negre, sub care treceam fără frică. De mult. Liniştea deschidea o fîntînă clară, iar ciutura dorinţei era atît de aproape. Furtuna a prăbuşit totul ca în primele începuturi şi a înăbuşit amintirea în apele-i nelămurite.

Fcioare înflorite port spre cer prinosul untdelemnului sfînt în candele albe. Ce gînd a pîngărit florile, ce mînă a rupt veşmintele de zăpadă? Erau în el prăbuşiri de catapetesme. Nimeni nsă nu va îngădui să-i tăgăduiască sfinţenia deosebită.

al. dimitriu — păuşeşti

Marea Vînătoare

In pavăza oglinzii defila evul mediu al tăcerii cînd soarele îşi muşcă buzele întîlnind ofensa geamurilor. Linişteau braţe terasa de sub mine pe care alte vîrste aşteptau ca bolnave pe cuverturi. Pămîntul era Lina o aşteptare virtuală. Se ofereau caiete unui scrib din azur pătratele catedralelor cu scoici vuind sub nebuloasa cădelniţelor. Degetele preoţilor descuiau stele, le vedeam lunecînd între psaltiri unsuroase ca torsul curtezanelor în zorii cearşafurilor. Picioarele de paing ale apelor punctează muştele insulelor, sug miezul de roci al continentelor şi sbucnesc în răsăritul de lună al fîntînilor. Funicularul vocilor urcă piscul norilor, se răstoarnă ca o rugă neprimită de coamele ploilor între cetini unde suflul toamnelor aţipeşte cu larvele silabelor înflorind în duetele primăverilor aripa ca un răspuns de susur crezut misterul fulgilor expiraţi. Un singur cal atacă o poiană ca o regină verde. Pe bolţi rustice, aeroplane vor însemna spirala, pe care sure duhul flăcăului tăiat de coasă. Spre dimineaţa de miere a helicei vrăbii flutură sfărămarea pufurilor peste cuminţenia de plajă a cîmpurilor. Termină rădăcini viaţă comună cu agape de sevă aprinzînd torţa luminilor în brazi. Bucurii ca turnuri se închid cu plecări şi volane de lumină. Cavalcada cînturilor din noaptea paşilor trece în casa onestă pe verighete ca hulubii mingilor de tenis pe rachete. Plantele ochilor se ciocnesc cu a trecătoarei adunînd aura lumilor stinse împrejur de creştet; tîrziu cornete spermatice se umplu ca vase comunicante, burice se recunosc prin haină ca patrule amice. Pătrunderea 'n ţesuturi a parfumurilor oprite, revenirea în buchet a şorţurilor ca apariţii din rotocoala havanelor, aştept descojirea tresăririlor, a voiajurilor pe atlase, albeţii de campanii ruseşti a iernilor primare. In pauze developez clişeele aşteptărilor cu schelete de umbră, sprijinit de spetează clipelor coborînd în pantă spre sala de ecouri a culcărilor. Am pompat inima în conductele ochilor să anin lianele sîngelui, peste coapsa vilelor unde lumina ca arabii se'nfăşură în voalul de marmură al scărilor. Semnalizau luceferii stelelor ca bonete de jochei sărind peste sîrma lunii şi firelor de arcuş ca sălcii plîngătoare. Mîinile mîngăiau perucile de funingine de pe ţeasta caselor. Pe deşerturile de asfalt cărucioare cu prunci profeţi îşi pocnesc încheietura codrilor în cari am fluierat. Iubeam mesele ca banchizele pe lîngă apa cenuşie a prundului; desghiocam în panere de melodii porumbul coardelor, serafi se refugiau în genuni cu cer desprinzînd bretele de fulgere. Umblau păianjenii de murmur a tramvaielor printre nervi şi în laţul pletelor sărutul se strangulă. Din pudra ţigărilor tale astrele îşi vor urzi cergă să doarmă în azilul de bătrîni al spaţiului; curba gîndacilor negri era ca jaretiere la piciorul scaunelor. Se înclinară pe clavir tastele negre, brelocul sunetelor încărcă pomul de vară pentru copilul unei revederi. Ştampile, ochii atingeau pergamentul mîinilor, rulînd culoarea după jocul intervalelor şi frigului. Te-ai strîns în imagine de păpuşe plimbîndu-te pe cărarea de postav a antebraţelor. Viermele ţigării cu roşul gurii s'a svîrcolit lîngă banii de chetă în sborul filelor, tu frîngeai anafura bancnotelor, pe tubul de menthol ca pe armonică fruntea fredonă lied-ul suferinţei magnetice de sub tîmple. Expresul cu subţiori aburite şi semnal ireal strînse portiere ca elitrele se înecă în siropul culorilor de otavă, călcă olanda zării. Dar înainte am asvîrlit lestul numelui şi pronumelui din fluviul de ascenziune al vitezii sub roţile scuturîndu-şi fiorul spiţelor pe bulevarde. In desişul zenitului trilă pasărea surîsului reflectată în palatul de cleştar al dinţilor. Fibrele alintărilor, reliefuri zeeşti ale sgîrierii se potoleau, şerpuiau după noi să nască plantaţii cu iarba încîlcită a voluptăţilor, de unde s'au nălucit, din poarta întoarsă pe călcîiu să n'audă foşnetul rochiei negre, două spectre isterice căutîndu-se cu flinta sexurilor în marea vînătoare.

virgil gheorghiu

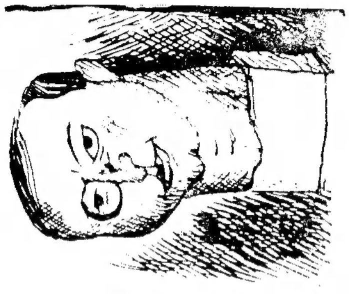

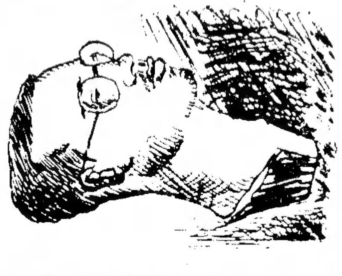

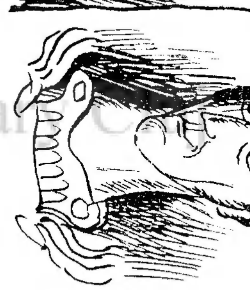
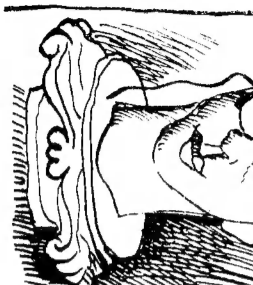

PROFILUL DE CRISTAL

lui Codău

Iți voiu aduce într'o zi o piatră albă și-ți voi zice: iată lacătul apelor deschide buchetul de lacrimi și mîna ta de opal o voiu lua să mîngîie creasta aurorei. Un deget alunecă pe o undă înmărmurind clocotul oglinzilor și lumina care de abia se mai zărește prin spînceana de safir a nopții, o simți cum gonește dincolo de tenebre haitele de lebezi, munții de ferigă, nava mesteacănilor într'o oră polară unde pentru tine n'a rămas decît zdreanța unei priviri, nostalagja unei culori. Puțin sub cer încep crinii lumînărilor să se ivească în faldul mansardei. Sub ferestrele rotunde și legănate în argint ca gondolele, crepusculul strălucește prin bijuteriile autentice numai pe ovalul de getului de pe frunte. Trîmbiți.... mugurii de aramă trezesc în ecoul vostru corbul cu culcușul negru în coroana părăginită a celui din urmă rege decedat. Singur capul poetului privighează clătinarea de abise a oceanului, pregătirea între sclipiri a mirajelor și călăul măcelărind în dulapul cu oglinzi fantomele hainelor jefuite în fuga prin secole a toamnei, iată-l înapoia ta.

O pasăre revine îndoliată ca scrisoare cu condoleanțe celui crezut numai mort. Sosesc și scîrțîie în docurile de cherestea cadavrele orizontale ale pădurei. Asculți îngenunchierea orașelor din cari es pe furiș vampirii căilor ferate, pasagerii dorm pe canapelele îmbibate de sînge și vagabonzii cu clinchetul oaselor surd, adulmecă pe lîngă zidurile descojite ca oglinzile vechi, namila ploilor. Sub perdelele după care străvezi ghiveciul lămpilor cu floarea de fosfor, naufragiază năzărirea de femei fluide în alcovuri și prin draperia violetă iată intră adolescentul cu pieptul strălucitor cu un paner de șerpi, ca umbra unui cordon de me dalii. In destrâmarea ploii am căutat profilul tău de cristal, ín gînduri, căldura subțiorilor tale și am azvîrlit cu pietre în stolurile de porumbei să desgrop zîmbetul tău întîlnit doar odată la plecarea corăbilor. Glesnele, glesnele luînd alunecarea fructelor în umbră, pantofii lunii pășiau pe un acoperiș de satin cînd ochii tăi s'au înălțat. Ascultă tăcerea cum se uzează în ferării, cum se zvîrcolește în șaluri. Ești atît de obosită încît o lebădă îți trece în fața ploapelor, o oglindă se înfășoară pe mîini. Nimic nu mai străbate dincolo de șoapte, dincolo de taine de cît cangurii lunetelor undeva în turnul de ecuații răvășesc stele. Poate deaceia besnele-s moi la pipăit ca blana cangurilor, ca mîna ta uitată ín amintire ca o mănușe de antilopă, poate de aceia nu mi-am adus aminte de tine.

gh. dinu

Nici o laudă, nici un entuziasm, mărturisit cu cea mai emoționantă voce, n'au putut îndupleca modestia și preocuparea de adevăr, înscrisă, în gestul și în ochiul copilărește pur al D-lui Victor Ion Popa. Și totuși spectacolele pe care D-sa le-a izbutit depășesc pînă și ceeace în Parisul tuturor admirațiilor se intitulează, teatru de avantgardă. Niciodată eforturile afectate ale lui Dullin—actor oribil, regisor pretențios,— sau acele ale lui Batty—nesuficient—ori ale lui Jouvet — concesionat — (cred că numele lui Lugné-Poe nu poate fi rostit de noi) nu ne-au dat sărbătoarea vizuală și dinamică pe care ne-o oferă Victor Ion Popa. Firește accentele pe care D-sa știe să le provoace în decor și in actor nu ajung pînă la acele amețitoare adîncimi, pînă la acele extraordinare tenebre pe care dinaintea privirii mărite le vântură Antonin Artaud în „Visul" lui Strindberg sau „Copii la putere", a lui Vitrac (spectacolele grupării „Alfred Jarry") Dar sobrietatea și profunda inteligență a realizărilor D-lui Victor Ion Popa—o cinste și o bucurie pentru spectacolul național, o perpetuare și o întărire a unui autentic „spirit nou"—ar putea fi un exemplu pentru oricare din manifestările rareori superioare ale străinătății. Teatrul D-nei Maria Ventura ne-a dat prilejul însă să fim fericiți și de o altă scumpă revelație: talentul — străbătut ca de un curent electric al nevăzutului și al geniului — D-nei Aura Buzescu. Economia gestului, simplitatea și măsura potolită a vocei, reținerea tuturor sentimentelor și patimilor care dau năvală prin pojghița uniformă a glasului, lipsa oricărui declamatorism f.l.z. fac din D-sa o inspirată și o adevărată transmițătoare a unui talisman de viață. Deasemeni, am regăsit în acest teatru, talentul necontestat și tulburător al unui vechi și apreciat prieten-Vraca. Prin vocea și lirismul acestuia, trece o undă de poezie, ca un lampion pe un canal venețian seara. Și ar trebui să ne oprim îndelung la una din cele mai bune piese ale literaturei dramatice moderne „Periferie", a lui Lang, pusă în scenă și interpretată impecabil. Să insist asupra jocului cald, reținut, revărsător, învăluit al unui artist din cel mai curat metal. A. Pop Marțian, secundat și susținut de o excelentă echipă de actori.

i. v.

Victor Brauner „FILM UNU"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V E S T I A R

ANTONIN ARTAUD — L'Art et la Mort.
DOCUMENTS — revistă plastică.
B R Ă Ț A R A N O P Ț I L O R Poeme de ILARIE VORONCA
BIFUR, No. 3.
DER STURM, 20 Iahrgang. 2 und 3 Heft. Sonderheft Junge bulgarische Kunst.

TIPARNIȚA LITERARA, Anul II, No. 1, aduce după o pauză de 6 luni fotografii după două pînze, ale pictorului Maxy cunoscute de-acum, două desene reproduse din ilustrațiile lui Victor Brauner la cartea „Poeme în aer liber", o nuvelă a lui Ion Călugăru și un răspuns al d-lui Lovinescu (ocupînd trei sferturi din textul revistei), d-lui Ibrăileanu fără un prea actual și palpabil interes pentru cititor mai avînd și inconvinientul de-a nu fi scris special revistei. N'am fi ocupat îndeletnicirea noastră anunțînd Tiparnița, dacă n'am fi vrut să relevăm ciclul fără unitate al atitudinelor de directivă ale revistei d-lui Baltazar.

Apărută cu codirectoratul d-lui P. Comarnescu, revista aducea prin d-lui o recoltă de nume și de promisiuni solvabile și hotărîte. La al doilea număr sciziunea dintre pelticăria primului director și pres'anța intelectuală a d-lui Comarnescu era făcută aruncîndu-și reciproc balega invectivei în obraji și a continuat să apară buimacă, hibridă cu d-nii Peltz, Văitoianu, Celarianu etc., remorcată unui obtuz lovinescianism în literatură și arghezizm în cronici și să profeseze un trotuar de săruturi fără condicuță cu acei pe cari d-lui îi credea că-i vor pune sub tălpi consistența unui soclu de definitiv și grav arivism. Incetîndu-și pe timpul verii apariția, d-l Baltazar s'a gîndit la realizarea unei reviste-obroc a scriitorilor romîni de origină mozaică. D-l Baltazar e un teribil trepădus literar cu un stil și o reverență verbală din gîtlejul d-sale as'mat, numai de maree și de fildeș. D-lui e năuc, e perplex, nu știe cine e cel mai reprezentativ poet astăzi, in Europa; l'a descoperit pe Cocteau cînd alții l'au epuisat (Dragă Camil, oricare din grupul lui **„Unu"**, cu un modest onorar, ți-ar putea da meditații literare și cunoștinți de ultim interes cu toată discreția față de marele literar unde vrei să te lansezi cu o tinichea de gîur în coadă). Ca să fie unanim, d-lui stă cu un picior în drumul literaturei și a lumii care l'a impus, iar cu celălalt ocult pe drumul marilor inițiați, pe pista cea mai nouă, cea mai comprehensivă, deși în adevăr d-lui nu stă decît într'o confusă mlaștină rotindu-și un ochiu verde și jilav de broatec flatînd libidinos trecătorii ambelor căi. Deaceia în ultimul d-sale număr d-lui reproduce adulînd, din colaboratorii lui **„Unu"**, scrie un articol în fruntea revistei plin de amabilități, și incantări pentru Victor Brauner, articol al cărui text și stil a știut să-l măsluiască ca pe un as de pică din mînecă, din textul și stilul d-lor Voronca-Roll. Pentru un număr viitor, d-lui anunță o cronică a „Brățărei nopților", de care suntem siguri că va fi elogioasă.—(„Eu sunt atît de aproape sufletește cu voi"—spune d-sa)—după ce cronica precedentei cărți a lui Voronca a fost din neînțelegere repudiată, după cum și aceasta cu aceiași neînțelegere va fi favorabil discutată. D-l Baltazar vizează mesalianțe literare, d-lui dă tîrcoale grupului și prietinilor lui **„Unu"**, E ultima lui acoladă, e ultimul lui eșec. In zadar, dragă Camil; grupul lui **„Unu"**, nu și-a escamotat niciodată importanța lui fără tarif la cafenea, fără pompe între mediocrități și domni pe cari nu-i interesează, și limba lui n'a lins nici o fesă pînă acum, ca să intre în căldura dintre pulpele marilor atmosfere... Fiecare din ei are, ca și curcanii curților astrale, sub gît, o caldă și sanguinară fudulie și care nu e bună la mîncat ori-cui.

Fiindcă ai transcris portretul d-lui Jianu din **„Unu"**, îi dăm acum d-sale prilejul și satisfacția să-l transcrie pe al d-tale. Noi nu suntem decît spectatorii cari se amuză, dar fiindcă te cunoaștem vom rîde 'în surdină.

A reapărut Contimporanul, eschivat aproape din literatură sau punând-o pe planul al doilea ca o reminiscență care doare și care amintește că directorul ei e un literat de bună speță și bucata d-sale „Cheia Viselor" din No. acesta e coaptă de virtutea unei sensitive evocții menținându-l acelaș. Articole și note politice — cine spune că politica nu-i o artă? — frumos scrise deși termenul corect ar fi conștiincios. «Contimporanul» un hebdomadar politic — literar e un gând de multă vreme scump d-lui Vinea poet și deputat. Programul d-sale de data aceasta e corect față de exigențele burghezului care l'a înjurat pînă acum și serenisima lui maturitate impune și trece la o parte de entuziasmul și hotărârea noastră bătăioasă împotriva ori cărei concesiuni. O notă bună se găsește pentru «Viața Literară»; despre interwiew-ul reginei, un comentar cu substraturi. Literatură: Jaques Costin: «Recunoștință și Omagiu» și anunțul unei cărți de poezii apărute de curînd.

Se mai găsesc cîteodată articole pline de vajnică revoltă, de comemorativă litanie pentru mormintele poeților noștrii. Se mai găsesc cu prisosință încă dintr'acei cari oficiază pios pelerinajul prin aleile, cu scrumul verii foșnind, scobindu-și lacrimi într'adevăr ferbinți peste lespede acoperind acele 208 oase — cifră strict anatomică ori cu scheletul dărîmat al acelui ce-a fost cîndva și a lăsat auzului o ius moștenire. Se cere flacăra țîrîită a candelei, popasul florilor, ca înăsprească tristețea cuvenită aducerii aminte, să miște și mai m pe pelerini. Se cere — de pildă — lui Eminescu un soclu și impunător, un grilaj mai înalt, un tei cu mere de aur sau un tei covrigi în coadă, deși Eminescu ar fi primul care — dacă printr'o oc revelație a învierii ar eși prin scara de serviciu a criptei — ar vi înfiului telal plăcile de marmoră, cumpărîndu-și „Goethe și Heine". un omagiu și un prinos sterp, o contribuție convențională și camuf unei amintiri reale a poetului; o măreață netrebnicie acest fetiș sau al î tului, o evocare vană și cabotină a profilului de arhanghel poetului dece

Cine nu știe că Eminescu n'a atribuit o acută grije corp său umil în strălucire cizelînd într'o cameră ignobilă aureola între cuv curcubeul unei incantații peste dîra unei frunți privindu-și lucirul forilor sau deșertul prînzului? Cîtă venerație și acuratețță a purtat corp său Gerard de Nerval aninîndu-și-l într'o noapte de un felinar ca dispreț pentru gentilomii fazi și pentru deliciul derbedeilor? Cîtă, Pe cîtă, Germain Nouveau tîrîndu-și-l prin fața catedralelor, cerșind ganul absintului și scriind: „car, je ne veux rien, je vous jure; Pas cercueil; quant au tombeau, J'y ferais mauvaise figure, Je suis peu pour la sculpture, Je le refuse, fût-il beau... Moi, l'enterrement qui m elève, C'est un enterement d'un sou, Je trouve ça chic! oui, mon C'est de pourrir, comme une fève... Paix au caveau! Murez la porte ressuscite, au dernier jour. Entre mes bras je prends la Morte. Je m' d'une aile forte, Nous montons au ciel dans l'Amour".

Je ne veux pas que l'on m'enferre, — Ni qu'on m'enmarbre, je veux, — Tout simplement que l'on m'enterre, — En faisant un dans ma Mère, — C'est le plus ardent de mes voeux."

Am cunoscut acum cîțiva ani un proletar venind duminica î mitir cu merinde de excursionist și cu un caiet în fața mormîntului E minescu să scrie poiezii. Mai știu două tulburătoare versuri (le pot și aduce confirmarea autorului), pe cari poetul le-a gîndit într'un și într'o vreme cînd elementul lui fizic satisfăcea o scabroasă neces Ar ține mult pioșii domni să se păstreze martorul fecal ale acestor suri pentru memoria gravă după dispariția fizică a poetului? Cît va păstrat lui British-Museum, cît borcanului academic? Cît prizei nara parastaselor? Cunosc însă o singură criptă, una singură unde rinajul revine tot mai extatic, fără concursul luminărelelor, fără pe sfîșietor și circumstant al toamnei:—e cartea cu poieziile poetul unda cuvintelor etern legănată de fiorul nestins al pumnului;—s singură tulburare fără foșnetul de recuzită al teiului, fără lacrimi an cenușie a ciorii:—e puritatea poetului, e fruntea lui rămasă în aurora treptele de marmoră, a fiecărei clipe de evocare, fără soclul car ține, printre acelea ale băcanilor engrosiști, înmormîntați cu clasa I-a fotografiat al omului și-i mai știu acești scriitori de articole lacrim pe aceste hiene anodine, cu gingiile moi ca mucii, scormonind pă putred de împuțirea și descompunerea materiei, cerînd monumentu danței și stupidei consacrări de unde un Trancu-Iași al literaturii va un măreț discurs desemnînd pocit peste pîntecul lui profilul pus pe v al poetului.

Stimate d-le Călinescu,

Aceste cîteva cuvinte ți-le scrie dintre noi, unul care-și pă întreg preputul la care d-ta ții cu atîta cauzalitate și cu atîta ca să-ți spuie că e o flangrantă stupiditate, o complectă neînțeleg ponderelor comprehensive, și o obscură mentalitate de-ai găsi lui V catifelarea unei limbi pure romînești, substanța unei autentice po emoția omului în fața cîntecului—și de-a te poticni într'un an anatomic unde d-lui nu s'a gîndit să-și ție niciodată stylo-ul sau rezeme tîmpla ca de un deget. Cîtă cunoaștere pozezi d-ta pentr ratura d-lui Voronca ne-am putut da seama citind cronica făcută sale cărți prin care ai băiguit și de unde ai eșit cu toată buni d-tale, cu tot pedantescul livresc, în afară de carte acelaș pocit se rebral, descoperindu-i în scrutarea d-tale doar regulile tecnice p ori care poet le termină după primele clase primare și că poezie matica nu rămîne decît o contigență care nu trebuie să o încu peste care trece armăsarul visului în spume, peste bariera pasă de ierburi dumnezeești. Voronca, stimate d-le Călinescu, a scris de poiezii, o carte cu suflul unui poem care a întors adîncimile s ca stalagmite trecînd prin orbitele unei sintaxe hermetice și fesează mirajul unui poem care nu încape în tema scrisă peda pentru nota 10, pentru înțelegerea d-tale umilă, fricoasă de băiat

toți pentru unu și unu pentru toț

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII

c. 2858 — „Atelierele

BCU Cluj / Central University Library Cluj